

Lokalt beslutsfattande behövs

TEXT: JOHN WREDE

I Finland och även i landskapet Åland pågår idag en intensiv diskussion om behovet av kommunsammanslagningar dvs skapande av större kommunala enheter. Oftast är ambitionen att slå ihop tätort med glesbygd, centrum med periferi, urbant med ruralt och, vilket oftast är fallet i praktiken, majoritet med minoritet.

Tätort, centrum, urbant och majoritet kontra glesbygd, perifer, ruralt och minoritet. Som motivering för reformerna är det framförallt ekonomiska inbesparingar som tidigare förts fram som lockbete.

Idag när de hittills gjorda sammanslagningarna bevisligen sällan har lett till inbesparingar, inte sällan motsatsen, talas det i stället om säkerställande av en godkänd servicenivå som inte är helt klart definierad. Underförstått är att framförallt små och mellanstora kommuner inte klarar av att ge tillräckligt god kommunal basservice eftersom god service bara, enligt förespråkarna, kan garanteras av stora kommuner, det vill säga stora enheter.

EN DISKUSSION som sällan syns i media är hur glesbygden de facto skall överleva nu, men framförallt på sikt. För faktum är att glesbygden idag sakta men säkert går mot sotdöden, dvs avfolkas.

I politiska talturer och inlägg sägs det ofta att glesbygden skall ges en möjlighet att överleva. Slogan eller snarare floskler som "hela landet skall leva" och "en levande skärgård" passerar revy utan att i regel väcka mer än en kvävd gäspning. Inför val blir förstås retoriken ännu tydligare när det gäller att locka de få, men vid val så viktiga, glesbygdsrösterna. Något större intresse för den i sig viktiga frågan, avfolkningen, visas sällan av media och knappt aldrig av politiker eller befolkningsmajoriteten.

FRÅN DEN ÅLÄNSKA skärgården framförs då och då skarpa och inte sällan välinitierade och formulerade skrivelser (insändare, i regel) i dagstidningarna som direkt eller indirekt rör skärgårdens överlevnad.

Ibland, men relativt sällan och framförallt ore-gelbundet, skrivs det en ledare som behandlar skärgården. Inte heller dessa försök av media, positiva i sig, att lyfta fram viktiga frågor för skärgården väcker önskad diskussion. Följande dag fylls tidningarna igen i regel av händelser som bara kan klassas som petitesser jämfört med skärgårdens stora ödesfråga, det vill säga avfolkningen.

MOT OVANNÄMMDA BAKGRUND, dvs det klara ointresset från centrum och majoritet, för att uttrycka sig milt, ter sig kommunsammanslagningar av modell Västaboland som ett gigantiskt hot mot skärgården.

För mig som har 25 års erfarenhet av att jobba i och för en perifer skärgårdskommun är ett framtidsscenario med alla ekonomiska resurser i kombination med ett centraliserat beslutsfattande ingenting mindre än en mardröm.

Detta om, vilket är viktigt, ambitionen är att hålla liv i skärgården och på sikt utveckla den.

DET TORDE VARA tämligen klart att centrum, dvs majoriteten inte kommer att "öds-la" mer än det allra nödvändigaste för periferins utveckling och välbefinnande. Det ligger helt enkelt i människans natur att använda tillbudsstående resurser för den egna "gårdsplanen". Det som ligger långt borta, framförallt geografiskt, lämnas därhän för att inte säga obeaktat.

I dag har de små åländska skärgårdskommunerna en egen ekonomi, en egen plånbok, vars resurser används lokalt, det vill säga i skärgården. Ingen kan få mig övertygad om att Brändö och Kumlinge kommuners gemensamma fiberprojekt skulle ha genomförts i en storkommun med majoriteten av beslutsfattarna bosatta på fasta Åland! Detsamma gäller flera av de stora investeringar och satsningar som har gjorts i skärgården de senaste tio åren. Det gäller också mindre satsningar som olika kampanjer för att få fler inflyttare. Alla stora investeringar och mindre åtgärder har gjorts som medvetna satsningar för att få nya inflyttare och hålla den nuvarande befolkningen kvar.

Åbo 2011

IDAG HAR KOMMUNERNA i den åländska skärgården en egen röst. Det finns en lokal intressebevakning med egna resurser som faktiskt (enligt min erfarenhet) gör skillnad.

Utan den lokala viljan och de resurser, både ekonomiska och personella, som trots allt finns, kommer skärgården att gå under.

Givetvis behöver skärgården samarbete både kommunerna emellan men också med fasta Åland. Utan fasta Ålands resurser, som utgör minst 90 procent av landskapets "muskler", och ett relativt generöst landskapsandelssystem, kan inte skärgården överleva.

Men det som framförallt behövs är ett lokalt beslutsfattande – en lokal intressebevakning som tar till vara skärgårdens möjligheter och intressen. Detta om viljan finns att skärgården också på sikt skall utvecklas och blomstra. Främst är det som vanligt upp till majoriteten hur den vill ha det. Det är med andra ord centrum som i första hand har "badbollen". Ordagrant. ♦

► Ovan: Bildtext. © Fotografen.
Mitten: Bildtext. © Fotografen.
Nedan: Bildtext. © Fotografen.

Artikelförfattaren

John Wrede är kommundirektör i Brändö kommun, Åland (med ca 480 invånare som bor och lever tre timmar från fasta Åland).

Adress: Kommunkansliet, AX-22940 ÅVA

Tfn: +358 (0)18 56500, eller +358 (0)40 7463596

e-post: kommundirektor@brando.ax

www.brandoo.ax

